

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ՀԱՅԵՐԵՆԱԳԻՏԱԿԱՆ ԳԻՏԱԺՈՂՈՎ ԵՐԵՎԱՆՈՒՄ

Դարերի խորքից, պատերազմների ու արհավիրքների միջից, քայլեց հայ ազգը, միջոցառարձր պահելով ազգային ոգին և միջոցառվատեսորեն տրամադրված դեպի ապագան: Քայլեց իր արդարացի հաղթանակներով, իր պատմության դառն ու ուրախ օրերով, իր մըշակույթով, մեսրոպաշունչ այբուբենով և իր մայրենի լեզվով: Լեզու, որը սուրբ է մեր ժողովրդի համար, քանի որ այն դարձավ հայ ազգի գոյատևման հիմնական պայմաննէրից մեկը և մեր օրերի համար Սովետական Հայաստանի պետական լեզու, իսկ Սովետական Միության կազմավորումով՝ նաև Սովետական Միության պետական լեզուներից մեկը:

Մեր լեզուն իրոք որ գնալով ավելի զարգացավ, մշակվեց ու հարստացավ և այսօր դարձել է արդեն պետական, վարչական, հիվանագիտական ոլորտների ձկուն, հարուստ ու մեր ժամանակի առավել զարգացած լեզուների մակարդակի վրա կանգնած ազգային լեզու:

Հայոց լեզվի ծագման ու պատմական զարգացման, արդի վիճակի ու հեռանկարների ամենատարբեր խնդիրների քննարկմանն էր նվիրված միջազգային հայերենագիտական գիտաժողովը, որը սեպտեմբերի 21-ին բացվեց Երևանում: Նրա աշխատանքներին մասնակցում էին Սովետական Միության գիտական կենտրոններից և արտասահմանյան տասը երկրներից հրավիրված ավելի քան 100 լեզվաբաններ, բանասերներ, հայագետներ:

Գիտաժողովը կազմակերպել էր Հայկական ՍՍՀ գիտությունների ակադեմիայի Հ. Աճառյանի անվան լեզվի ինստիտուտը: Գիտաժողովին ներկայացվող գիտական աշ-

խատանքների ղեկուցումները լավեցին գիտությունների ակադեմիայի նիստերի մեծ և փոքր դահլիճներում, Մատենադարանում, Խարտապետների տանը: Գիտաժողովի լիագումար նիստը կայացավ Հայկական ՍՍՀ գիտությունների ակադեմիայի մեծ դահլիճում: Նիստը ներածական խոսքով բացեց հանրապետության գիտությունների ակադեմիայի փոխարեպիդենտ Ա. Հովհաննիսյանը: Ակադեմիայի նախագահության անունից ողջունելով գիտաժողովի մասնակիցներին, նա մասնավորապես ընդգծեց, որ հանրապետության լեզվաբանները բավակողմանի գիտական կապեր են պահպանում ինչպես Սովետական Միության, այնպես էլ արտասահմանի լեզվաբանական կենտրոնների և գիտնականների հետ: Ներկա միջազգային հայերենագիտական գիտաժողովի նպատակն է նպաստել այդ գիտական կապերի ամրապնդմանը, տարբեր երկրների լեզվաբաններին հնարավորություն տալ ծանոթանալու ոչ միայն իրենց անմիջական հետաքրքրությունների բնագավառում, այլև հայերենագիտության հարակից ասպարեզներում վերջին տարիներին, արդյունավետ համագործակցություն հաստատել հայերենի հետագա ուսումնասիրության ուղղությամբ:

Այնուհետև միջազգային գիտաժողովի մասնակիցներին ողջունեց Երևանի քաղաքապետ Մ. Մուրադյանը: Դարավոր մշակույթ ու գիտություն ունեցող հայ ժողովուրդն այսօր մեր մեծ Միության եղբայրական ընտանիքի հավասարապոր անդամն է, իսկ Երևանը՝ գիտության ու մշակույթի մի խոշոր կենտրոն, որը բավաթիվ թելերով կապված է աշխարհի ու ժամանակի հետ: Առաջին անգամ չէ, որ Երևանը դառնում է միջազ-

գային գիտաժողովի անցկացման վայր, սակայն առաջին անգամ են այստեղ հավաքվում աշխարհի տարբեր երկրների հայերենի ուսումնասիրությամբ զբաղվող գիտնականներն ու մասնագետները: Եվ պատահական չէ, որ այն տեղի է ունենում Երևանում: Այստեղ են գործում այնպիսի գիտական օջախներ, ինչպիսիք են Հայկական ՍՍՀ ԳԱ Հ. Աճառյանի անվան լեզվի ինստիտուտը, Երևանի պետական համալսարանը, Խ. Աբովյանի անվան հայկական պետական մանկավարժական ինստիտուտը, Մատենադարանը:

Ակնառու են հայերենագիտության բնագավառում ձեռք բերված նվաճումները, նվաճումներ, որոնք ինչպես հայերենական, այնպես էլ արտասահմանյան գիտության բազմաթիվ մշակների տքնաջան աշխատանքի արդյունքն է: Մեր երկրում հայերենագիտության հաջողություններն առանձնապես կապված են այնպիսի խոշոր հայագետ գիտնականների գործունեության հետ, ինչպիսիք են Հ. Արսեն Արտյանը, Ստեփանոս Պալասյանը, Հրաչյա Աճառյանը, Մանուկ Աբեղյանը, Գրիգոր Ղափանցյանը և շատ ուրիշներ: Այս երախտավոր հայագետների արժանավոր գործը այսօր հաջողությամբ շարունակում և առաջ են մղում Երևանում մի ամբողջ խումբ անվանի գիտնականներ, որոնք հանդես են գալիս բարձրարժեք աշխատություններով, ժամանակակից գիտության բարձր մակարդակով կապակերպում ու ղեկավարում են հայերենագիտական մտքի առաջընթացը, պատրաստում նոր մասնագետ-հայագետներ:

Լիագումար նիստում լավեցին մի շարք հաղորդումներ, որոնցով հանդես եկան անվանի լեզվաբան-հայերենագետներ:

Դասական հայերենի խոլ բաղաձայնների ծագման պատմության որոշ հարցեր արծարծեց պրոֆեսոր Ջ. Գրեպինս (Կիվլենդ, ԱՄՆ): Քննելով ջնջել խոլ բաղաձայններ պարունակող հայերեն արմատների մի ավանդական բառաշարք, գիտնականը նկատել է, որ հայերեն նյութը սերտ մերձավորություն ունի սանսկրիտի և հունարենի տվյալների հետ:

ՍՍՀՄ գիտությունների ակադեմիայի թղթակից անդամ Մ. Բոգոյուբովը (Լենինգրադ) խոսեց գրաբարի երկկապմ նախադասության մեջ անցողական բայի կատարյալի կառուցվածքի տիպաբանական պոզա-հեռների մասին: Վրացական ՍՍՀ գիտությունների ակադեմիայի ակադեմիկոս Ա. Չիքոբավայի և դոցենտ Լ. Սանիկիձեի հաղորդումը նվիրված էր հնդեվրոպական հայերենում հին կովկասյան նստվածքի հարցերին:

Հայկական ՍՍՀ գիտությունների ակադեմիայի ակադեմիկոս Գ. Զահուկյանը խոսեց հայերենի ստուգաբանական կրկնակների մասին: Հայերենագիտության այլ հարցերի շուրջը հանդես եկան ՍՍՀՄ գիտությունների ակադեմիայի թղթակից անդամ Թ. Գամկրելիձեն (Թբիլիսի), պրոֆեսորներ Ա. Պիտովիչը (Կրակով, Լեհաստան), Է. Հեմիլը (Չիկագո, ԱՄՆ), Վ. Վինտերը (Քիլ, ԳՖՀ), Ֆ. Ֆեյդին (Փարիզ, Ֆրանսիա), Ջ. Բոլոնեզին (Միլան, Իտալիա) և ուրիշներ:

Հայոց լեզվի պատմության մասնաճյուղի նիստում «Դիոնիսիոս Արիոպագացու հայերեն թարգմանության տեքստի շուրջ» գիտական ելույթով հանդես եկավ Ռ. Թումսոնը (Քեմբրիջ, ԱՄՆ): Քիչ են այն գրական երկերը, որոնք այնքան ապոեցություն են ունեցել թե՛ արևելյան, թե՛ արևմտյան քրիստոնեական մշակույթի վրա, որքան Դիոնիսիոս Արիոպագացուն վերագրվող աշխատությունների հավաքածուն, որի առաջին ամբողջական թարգմանությունը կատարել է Ստեփանոս Սյունեցին 8-րդ դարի սկզբում: Ձեկուցողը մանրամասնորեն բնութագրեց կատարված թարգմանության բնորոշ գծերը, ցույց տվեց նրա ապոեցությունը հետագա հայ գիտական մտքի վրա:

Հայոց լեզվի պատմության մասնաճյուղում լավեցին ուսումնասիրություններ, որոնք բավականին հետաքրքրություն էին ներկայացնում: Գ. Լաֆոնտեն (Լյովեն, Բելգիա) խոսեց Գրիգոր Աստվածաբանի 24-րդ ճառի հայերեն թարգմանության (սուրբ Կիլիանոսի մասին) «հունաբան» կոչված դպրոցին պատկանելու բանասիրական և լեզվաբանական կռիվների մասին: Դասական կամ «ոսկեդարյան» հայերենի հարցի շուրջը գիտական աշխատանքով հանդես եկավ Վ. Դ. Առաքելյանը (Երևան, ՍՍՀՄ), իսկ Մ. վան Էսթրոմի (Բրյուսել, Բելգիա) քննական աշխատությունն էր «Մշո Տոնական ժողովածուի կառուցվածքը» (Մատենադարան, № 7729):

Գիտաժողովին ներկայացված աշխատանքների հիմնական կորիզը կապվում էր հանրապետության հայոց լեզվի ուսումնասիրությամբ զբաղվող գիտաշխատողների աշխատությունները: Ուշադրության էին արժանի բանասիրական գիտությունների թեկնածու, դոցենտ Հ. Բարսեղյանի «Արդի հայերենի ժամանակի քերականական կարգը և ժամանակային ձևերի տերմինափոխումը» զեկուցումը, Ն. Ա. Մկրտչյանի «Ալեդերեն երկրագործական տերմիններ հայերենում», Ն. Ա. Պառնասյանի «Ժամանակակից գրական հայերենի քերականական կառուցվածքի պարզացման ընթացքը», Ա. Ն. Մուրադյանի

«Հունաբան դպրոցի ժամանակագրության հարցը», Հ. Լ. Չաքարյանի «Երևանի արդի լեզվավիճակը և նրա հանրալեզվաբանական ուսումնասիրությունը» և ուրիշ Վեկուցումներ:

Գիտաժողովին, արտասահմանյան գիտնականների հետ միասին, իրենց մասնակցությունը բերեցին նաև արտասահմանում գործող հայագիտական կենտրոններում աշխատող Սփյուռքի հայ գիտնականները: Ուշագրավ էին «Օտար բառեր հայերեն ձեռագրերի հիշատակարանների մեջ» (Ա. Գ. Սանջյան, Լոս Անջելես, ԱՄՆ), «Փիլիսոփայական տերմինների և հասկացությունների

հայերեն միջնադարյան մի բառարան» (Ա. Տերյան, Բերիեն Սփրինգս, ԱՄՆ), ինչպես նաև Է. Սեյանի (Սոֆիա, Բուլղարիա), Լ. Չեքիյանի (Վենետիկ, Իտալիա), Ս. Գավասյանի (Քվեբեկ, Կանադա) ելույթները:

Երևանում անցկացվող միջազգային հայերենագիտական գիտաժողովը տևեց մինչև սեպտեմբերի 25-ը, այն կարևոր իրադարձություն էր հանրապետության գիտական կյանքում: Այն անշուշտ կնպաստի հայերենագիտության հետագա զարգացմանը, նոր հետաքրքրություն առաջ կբերի հայոց լեզվի և հայ մշակույթի նկատմամբ:

